

بازار دیروز و امروز

در دست بررسی پرونده

بازار تبریز، مأخذ: مریم منصوری، ۱۳۸۶

مردم در چنین فضاهایی، چندین ساعت و گاه بیش از نیمی از روز خود را مشغول بازدید و خرید هستند. به علاوه پیش‌بینی امکاناتی نظیر پارکینگ، نمازخانه، سرویس بهداشتی، رستوران و ...، به مطلوبیت آن می‌افزاید.

در ایران، گونه‌ی جدیدی از بازار در حال شکل‌گیری است که از یک سو خصلت بازارهای سنتی را دارد: در امتداد یک راه کشیده شده، دارای راسته‌های فرعی است، اما از میان آن با اتومبیل می‌توان حرکت کرد، و از سوی دیگر به مراکز تجاری مدرن که به صورت بورس فعالیت می‌کند، شبیه است. بازار میل یافت‌آباد نمونه‌ی قابل توجه از این گونه است. گونه‌ی دیگر، بورس‌های تخصصی است که در مکان‌یابی و شیوه‌ی معماری به دنبال نوآوری هستند. این بازارها با شناخت نبض اقتصادی شهر و ظرفیت تجاری آن و ایجاد معماری خاص به پدیدآوردن نقاط عطف و خاطره‌ای شهروندان می‌پردازند. در سیمای شهرهای امروز، این مراکز نقش مهمی بر عهده دارند.

آیا سیاست‌هایی در اندازه‌ی آنها برای رشد و هدایت این فعالیت‌ها پیش‌بینی شده است؟

ماهانامه منظر در یکی از شماره‌های آتی خود، پرونده «بازار دیروز و امروز» را خواهد گشود. بدین‌وسیله از صاحب‌نظران برای تنظیم تجربیات و پژوهش‌های خود در چارچوب مقاله و گزارش دعوت به عمل می‌آید.

بازار، مهم‌ترین رکن تجاری شهرهای ایران، در گذشته از بیرون دروازه‌ی کاروان‌رو شروع می‌شد و عناصر مهمی از شهر را در طول مسیری به هم متصل می‌کرد که اغلب از پیش طراحی شده نیز نبود. اصلی‌ترین امتداد آن - راسته بازار - به همراه راسته‌های فرعی و کوچک‌تر، وسعت قابل توجهی از حدود شهر را در برمی‌گرفت و ارتباط تنگاتنگی با بافت مسکونی اطراف خود داشت. مجموعه‌ی بازار تنها به خرید و فروش اختصاص نداشت، بلکه در آن اجتماع، اعتصاب، برگزاری مراسم، آذین‌بندی در ایام خاص و ... نیز با مشارکت مردم صورت می‌گرفت. پیشه‌وران هر صنف در یک راسته و کنار یکدیگر، کالاهایی مشابه را عرضه می‌کردند و خریدار با دیدن نمونه‌ها و سنجیدن آن در یک فضای رقابتی، کالای مورد نیاز را متناسب با بودجه‌ی خود تهیه می‌کرد.

در شهرهای امروز، به دلایلی که جداگانه قابل بررسی است، به جای بازار، مرکز خرید یا پاساژهای تجاری شکل گرفت که در نوع خود بازاری کوچک محسوب می‌شدند. در این مجتمع‌های تجاری، دکان‌ها و تیمچه‌ها جای خود را به بوتیک‌های شیک داده و راسته‌ها به طبقات و چارسوق‌ها به آسانسور و پله برقی تبدیل شدند.

در ادامه روند تغییر شکل بازار، فروشگاه‌های زنجیره‌ای نظیر اتکا، شهروند، رفاه و ... نیز به وجود آمد. اگرچه مراکز تجاری امروزی بر خلاف بازارهای سنتی، با بافت شهری پیوند ندارد، اما به عنوان نشانه‌های شهری و مراکز اجتماعات جوانان کار می‌کند.

